

Verantwoord begroten in complexe tijden

De feiten wonnen het de afgelopen tijd weer van de fictie. Een scenario voor een thriller waarin twee belangrijke zendmasten tegelijk omvallen? En waarna het weken duurt voor de nationale rampenzender, Radio 1, weer goed te ontvangen is? Je verzint het niet. Een gemeenschappelijke munt voor 330 miljoen mensen in 17 landen die om de week moet worden gered? Terwijl de kosten niet duidelijk zijn? Kom nou toch! Jongeren die, gewapend met Blackberries, Londen afbranden? Of Amerika dat op het slechtst denkbare moment de Triple A status verliest? *Rather far fetched indeed...*

Het zijn complexe tijden. Tegen deze achtergrond werken de directies FEZ in Den Haag gestaag aan de invoering van Verantwoord Begroten. Het doel is om de onvrede over de VBTB-begrotingen weg te nemen. Compacteer moet het worden, met minder artikelen en relevantere informatie. De koppeling tussen de conclusies uit het jaarverslag en nieuwe begrotingsvoorstellen moet duidelijker worden. Een ander doel: het in ere herstellen van inputinformatie over personeel en materieel. Verantwoord Begroten. VB dus in plaats van VBTB. Dat is al mooi compacteer. De fameuze *www*-vragen zijn ook bijgesteld. In plaats van 'Wat willen we bereiken?' is voortaan de vraag: 'Wat wil de minister bereiken?' In plaats van 'Wat gaan we daar voor doen?' luidt de nieuwe vraag: 'Wat gaat de minister daarvoor doen?' In plaats van 'Wat gaat dat kosten?' wordt de derde *w*-vraag: 'Wat kosten de instrumenten en wat kost het apparaat van de minister?'. (De onderstreping is van de minister van Financiën zelf.)

In de nieuwe begroting staat informatie over de ambities en beleidsinzet van

ministers dus centraal. Weg met de *comply-or-explain*-litanie! Positief is het realisme: de rijksoverheid kan immers niet alles zelf oplossen en dan moet je ook bescheiden durven zijn. Zoals De Jager aan de Kamer schrijft: het zijn vaak anderen die beslissen over de wijze waarop de middelen uit de rijksbegroting worden gebruikt. En dat is maar al te waar: het is eerder regel dan uitzondering dat bij beleid een heel netwerk van provincies, gemeenten, zelfstandige bestuursorganen en andere 'belanghebbenden' betrokken is.

Het lijken vaste bestuurlijke en bestuurskundige waarden: complexiteit en wederzijdse afhankelijkheid. Menigeen verdient er een goede boterham aan. Niet in het minst omdat er van alles aangestuurd en gecontroleerd moet worden. Maar... maken we het vaak niet onnodig ingewikkeld? Kijk naar die zendmasten, die na vijftig jaar trouwe dienst opeens spontaan omvallen. In feite hebben we het – in de woorden van Jeroen Koot van het FD – over een betonnen pilaar met een lange metalen spriet erop. Voilà, een zendmast, klaar voor gebruik! Zo was het in de jaren vijftig. Anno 2011 is het niet meer zo eenvoudig. De grond, het beton, het metaal, de zenders; ze kennen allemaal verschillende eigenaren en beheerders. En met al die partijen moet de overheid in overleg als ze wil dat er iets gebeurt. Wie gaat er over onderhoud, veiligheid of gebruik van het geheel? Dat er in zo'n kluwen niemand meer is die de touwtjes feitelijk in handen heeft, wordt wel duidelijk als je je autoradio aanzet.

Complexiteit, politiek en ministerieel verantwoordelijkheid. Het is een duivelsdriehoek voor de rijksbegroting. Samenleving en maatschappelijke problemen zijn vaak ingewikkeld. En als ze al simpel waren, zijn ze wel ingewik-

keld gemaakt. De politieke strijd om de kiezersgunst roept echter om duidelijke taal en ambities. Die achteraf trouwens dan weer lastig waar te maken zijn.

De verdienste van de nieuwe voorstellen van Verantwoord Begroten is dat duidelijker moet worden wat de minister nu precies zelf wil bereiken en wat hij of zij daarvoor gaat doen. Die duidelijkheid consequent doorvoeren – zonder te vervallen in wat hoogleraar financiële geografie Engelen onverbloemd 'de lulkoek van de beleidselite' noemt – vergt politieke moed. Maar als het leidt tot helderheid over wat we – als regering en volksvertegenwoordiging – uiteindelijk voor en met de samenleving willen bereiken, dan is dat absoluut winst.

Auteur

Peter van der Knaap is directeur doelmatigheidsonderzoek bij de Algemene Rekenkamer.

